

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НАУКОВИХ ОРІЄНТИРІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА»

ТАРЕЛЬНИК К. О.

аспірант кафедри економічної кібернетики та економіки підприємства

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

м. Полтава, Україна

Сучасний стан торгівлі в Україні і зростанням її ролі у вирішенні соціально-економічних пріоритетів національної економіки вимагає визначності з індикаторами, що стимулюють або гальмують потенціал розвитку торговельних підприємств. Саме діяльність торговельних підприємств спрямована на задоволення смаків споживачів безпечними товарами, на створення додаткових робочих місць та соціальний захист своїх працівників та споживачів, на наповнення державного бюджету за рахунок податкових надходжень та є надійним партнером зі збуту готової продукції для виробничих підприємств. Це стає можливим за умови якісного формування та раціонального використання потенціалу розвитку підприємств торгівлі. Тому проблемі формування потенціалу розвитку торговельного підприємств, його складу та структури, оцінці ефективності формування та раціональності його використання приділяли увагу науковців ще в середині ХХ ст. Велика кількість наукових публікацій присвячена вивченню потенціалу підприємства і саме тим його властивостям, що забезпечують довгостроковий сталий розвиток. Підґрунтям для вирішення зазначеної наукової проблеми стануть дослідження таких науковців, як Б. Бачевський, Т. Гузенко В. Зленко О. Горбачова, О. Дивогриць, В. Довбенко Р. Лепа, Н. Цопа, М. Гончаренко А. Полянська, А. Свентух, Р. Сущенко, М. Тимошук та ін. Системним дослідженням специфіки управління потенціалом присвячені праці Н. Краснокутської (для торговельних підприємств); Н. Педченко (для підприємств і організацій споживчої кооперації); О. Олексюка (для публічних товариств); О. Ареф'євої, О. Корєнкова (для промислових підприємств). І. Должанський досліджував управління потенціалом підприємств з позиції поєднання різних технологій оцінки, а В. Хомяков та І. Бакум – з позиції конкурентних переваг.

Відаючи належне цінності наукових здобутків з означеної проблематики, вважаємо, що дослідження, присвячені ціннісно-орієнтованому управлінню потенціалу розвитку торговельного підприємства, потребують поглиблення у напрямку виявлення та ідентифікації наукових орієнтирів до визначення поняття «потенціал розвитку торговельного підприємства». Основою для такого виявлення та ідентифікації може стати надання переваги тому чи іншому науковому підході, що пропонуються в сучасних дослідження економічної теорії визначення потенціалу, зокрема використання ресурсного або ресурсно-цільового, функціонального, інституціонального, результативного, інституційно-евристичного, майнового, ринково-зорієнтованого, управлінського, структурного, проблемно-орієнтованого, ресурсно-регресійного, індикативного або комбінованого (змішаного) підходів до ідентифікації наукових орієнтирів

щодо визначення поняття «потенціал розвитку торговельного підприємства». Безумовно, справедливим є виділення ресурсного підходу при дослідженні потенціалу розвитку підприємства, оскільки наукове бачення найчастіше пов'язане із наявністю ресурсів у торговельного підприємства, які спрямовані на розвиток. Як продовження цільова спрямованість наявних ресурсів дозволяє виділяти ресурсно-цільовий підхід, цільовий, майновий, результативний, структурний, проблемно-орієнтований, ресурсно-регресійний підходи. Виділення індикативного або ресурсно-регресійного наукового підходу дозволяє описати залежність результатів від зміни окремих складників у складі потенціалу, тому зорієнтовано на визначення ефективного управління потенціалом на основі існуючих норм і встановлених нормативних співвідношень. Ринково-зорієнтований науковий підхід спрямований на підвищення маневреності діяльності торговельного підприємства до змін умов господарювання, що може бути досягнуто як на основі ресурсного підходу, так і на основі функціонального прояву можливостей потенціалу. Безперечним є той факт, що реалізація потенціалу розвитку здійснюється в умовах існуючих правил, норм, законів, що розроблені зовнішніми інститутами, а особливості формування потенціалу визначається специфікою внутрішньої інституції. Тому має право на існування такий науковий підхід як інституціональний.

Таким чином, наведені підходи є основою для ідентифікації наукових орієнтирів до визначення поняття «потенціал розвитку торговельного підприємства».

Таблиця 1

Ідентифікація наукових орієнтирів до визначення «потенціал розвитку торговельного підприємства»

Автор і джерело	Зміст визначення «потенціал розвитку»	Ідентифікація наукових орієнтирів
1	2	3
О. В. Ареф'єва, О. В. Корєнков [6]	сукупна спроможність функціональних потенціалів змінювати параметри функціонування підприємства	функціональний підхід
Б. Є. Бачевський, І. В. Заблодська, О. О. Решетняк [1]	властивість носія піддаватися змінам, що забезпечать посилення існуючих або появу нових властивостей	ресурсно-регресійний підхід
Т. С. Гузенко [3]	сукупність наявних і потенційних ресурсів підприємства	ресурсний підхід
В. А. Зленко [5], О. М. Горбачова, О. М. Дивогриць [2], В. І. Довбенко [4]	ґрунтується на виокремленні інноваційної складової і характеризує можливості розширення меж діяльності підприємства	індикативний підхід
Р. М. Лепа, Н. В. Цопа, М. Ф. Гончаренко [7]	набір потенціалів сфер діяльності підприємства, що є результатом оптимального використання наявних ресурсів у підприємства	ресурсно-цільовий підхід

1	2	3
М. В. Мельникова [8]	спрямованість на підвищення ефективності використання наявного економічного потенціалу для забезпечення розвитку	управлінський підхід
Н.С.Педченко [10]	довгострокова перспективна, заснована на єдності, внутрішня здатність і зовнішня адаптаційна спроможність системи через ресурси та їхні властивості змінюватися або залишатися незмінною (протягом якогось проміжку часу), комбінувати синергетичні конфігурації, долати суперечності у вигляді структурної вираженості та забезпечувати перехід на новий етап життєвого циклу	комбінований (змішаний) підхід
А. Полянська [11]	спроможність забезпечення функціонування на основі підтримки життєздатності та досягнення певного рівня розвитку у перспективі	ринково-зорієнтований підхід
А. О. Свентух [12]	кращий сценарій зміни структури, сфери, параметрів і філософії функціонування	структурний підхід
Р. В. Суценок [13]	певний баланс внутрішніх і зовнішніх зв'язків	майновий підхід
М. Р. Тимошук [14]	можливість досягнення встановленої мети в умовах відносної сталості зовнішнього середовища та сталості виду діяльності з урахуванням тенденцій зміни внутрішніх параметрів	результативний підхід

Джерело: складено автором на основі [9, с. 35]

Таким чином, дослідженню наукових орієнтирів щодо визначення поняття «потенціал розвитку торговельного підприємства» при ціннісно-орієнтованому управлінні сприяє ідентифікація та вибір наукового підходу, що слугуватиме основою авторського визначення вказаної категорії. В наведеній таблиці здійснена спроба авторського узгодження існуючих наукових підходів у визначенні поняття «потенціал розвитку» з існуючими науковими орієнтирами. Отже, «потенціал розвитку торговельного підприємства» при ціннісно-орієнтованому управлінні – це здатність торговельного підприємства за рахунок наявних ресурсів та невикористаних резервів задовольняти смаки споживачів безпечними товарами, створювати додаткові робочі місця, здійснювати соціальний захист своїх працівників та споживачів, наповнювати

державний бюджет за рахунок податкових надходжень та стати єдиним надійним партнером зі збуту готової продукції для виробничих підприємств.

Література:

1. Бачевський Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. / Б. Є. Бачевський, І. В. Заблудська, О. О. Решетняк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
2. Горбачова О. М. Розвиток інноваційного процесу в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Горбачова, О. М. Дивогриць // Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_1/Divogrits_109.htm
3. Гузенко Т. С. Фінансовий потенціал розвитку сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Т. С. Гузенко. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/2011_1/7Guzenko.pdf.
4. Довбенко В. І. Роль інноваційного маркетингу у формуванні потенціалу розвитку підприємств [Електронний ресурс] / В. І. Довбенко. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/natural/VNULP/Logistyka/2008_633/28.pdf.
5. Зленко В. А. Становлення та розвиток економічних відносин в аграрному секторі України : історико-науковий аналіз [Електронний ресурс] / В. А. Зленко // Історія науки і біографістика. – 2007. – № 1. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009.
6. Коренков О. В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / О. В. Коренков. – К., 2003. – 19 с.
7. Лепа Р. Н. Теоретическая парадигма потенциала развития промышленного предприятия [Электронный ресурс] / Р. Н. Лепа, Н. В. Цопа, М. Ф. Гончаренко. – Режим доступа : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2010_51/st_13.pdf.
8. Мельник Г. Г. Методи та моделі оцінки фінансової стійкості підприємств регіону в антикризовому управлінні / Г. Г. Мельник // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3. – С. 108–111.
9. Педченко Н. С. Потенціал розвитку при стратегічному управлінні підприємством : монографія / Н. С. Педченко. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2012. – 365 с.
10. Педченко Н.С. Обґрунтування термінологічної конструкції системної категорії «потенціал розвитку підприємства» / Н.С. Педченко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 12 (138). – С. 24-29.
11. Полянська А. Теоретичні засади діагностики потенціалу розвитку підприємств / А. Полянська // Економічний аналіз. – 2008. – № 3 (19). – С. 213–215.
12. Свентух А. О. Методологічні аспекти ідентифікації розвитку економічних систем [Електронний ресурс] / А. О. Свентух. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apre/2008_4_1/14.pdf.
13. Сущенко Р. В. Роль науки в подоланні проблем та суперечностей державного регулювання розвитку залізничного транспорту [Електронний ресурс] / Р. В. Сущенко // Режим доступу : www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2008.
14. Тимошук М. Р. Методи оцінювання потенціалу розвитку підприємства з урахуванням вагомості фінансово-економічних факторів / М. Р. Тимошук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.15. – С. 241–248.